SISÄMINISTERIÖ **LAUSUNTO** **HE 273/2018 vp**
RAJAVARTIO-OSASTO

Rajavartioylitarkastaja 21.1.2019
Martti Ant-Wuorinen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa kokoukseensa 22.1.2018 otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä ulkomaalaislain (301/2004) muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan muun ohella muutettavaksi kansainvälistä suojelua koskevien uusintahakemusten tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä sekä käännyttämispäätöksen täytäntöönpanoa ja kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeutta koskevia säännöksiä. Ulkomaalaislakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että kansainvälistä suojelua hakeneen henkilön matkustusasiakirja voitaisiin ottaa viranomaisen haltuun, kunnes hakijalle on myönnetty oleskelulupa tai hän poistuu maasta.

Sisäministeriön rajavartio-osasto on saanut osallistua hallituksen esityksen valmisteluun ja sen valmistelun aikana esittämät näkemykset ovat tulleet vain osin huomioiduksi. Rajavartio-osasto pitää esitysluonnoksen tavoitteita kannatettavina ja lausuu asiassa oman toimialansa osalta vielä seuraavaa:

Tarve kansainvälistä suojelua hakeneiden henkilöiden matkustusasiakirjojen haltuunotolle turvapaikkaprosessin ajaksi on perusteltu ja ilmeinen, koska voimassa oleva ulkomaalaislaki ei mahdollista turvapaikanhakijan matkustusasiakirjan kategorista haltuun ottamista koko turvapaikkaprosessin ajaksi. Esityksellä on tarkoitus selkeyttää voimassaolevaa lainsäädäntöä näiltä osin ja nimenomaisesti säätää viranomaisille se toimivaltuusperuste, jonka nojalla turvapaikanhakijan matkustusasiakirja voitaisiin ottaa haltuun koko turvapaikkaprosessin ajaksi, sillä Maahanmuuttoviraston pyyntö ei tällaista toimivaltuutta toiselle viranomaiselle luo.

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus tulee ulkomaalaislain 95 §:n mukaisesti jättää lähtökohtaisesti poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Rajavartiolaitos on useimmiten se viranomaistaho, jonka ulkomaalainen ensimmäisenä kohtaa hänen saapuessaan maahan ulkorajan yli. Siten on perusteltua, että myös Rajavartiolaitos voi osaltaan ottaa turvapaikanhakijan matkustusasiakirjan haltuun turvapaikan hakemisen yhteydessä.

Rajavartiolaitoksella ei kuitenkaan ole oman operatiivisen toimintansa kannalta mitään tarvetta säilyttää turvapaikanhakijoiden matkustusasiakirjoja rajanylityspaikoilla koko turvapaikkaprosessin ajan. Sekä rajavartiolaissa (578/2005) että ulkomaalaislaissa on asianmukaiset säännökset, joiden nojalla ja niissä mainituin edellytyksin Rajavartiolaitos voi nykyisellään ottaa ulkomaalaisen matkustusasiakirjan haltuunsa omien lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksen menettelystä haltuun otetun omaisuuden säilyttämisessä annettua sisäministeriön asetusta

(658/2005) sovelletaan Rajavartiolaitoksen haltuun ottaman omaisuuden säilyttämiseen, jollei muulla toisin säädetä. Edellä mainitun asetuksen 6 §:n mukaan omaisuus luovutetaan omistajalle tai lailliselle haltijalle, kun perusteita sen hallussa pitämiselle ei enää ole. Säännöksen mukaan omaisuuden luovuttamisesta viranomaiselle säädetään erikseen.

Rajavartio-osasto katsoo, että nyt ehdotetun säännöksen nojalla haltuun otettu matkustusasiakirja tulee voida myös siirtää toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle, esimerkiksi turvapaikanhakijoiden maastapoistamisesta käytännössä vastaavalle poliisille. Lisäksi on perusteltua, että siirron jälkeen matkustusasiakirjaa tosiasiallisesti hallussa pitävä viranomainen kantaisi myös vastuun matkustusasiakirjasta ja sen säilyttämisestä. Kansainvälistä suojelua hakevalle tulisi myös ilmoittaa hänen matkustusasiakirjansa mahdollisesta siirrosta toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle.

Ehdotetun ulkomaalaislain 95 §:n 4 momentissa on jäänyt säätämättä oikeus siirtää säännöksen nojalla haltuun otettu matkustusasiakirja toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle sekä myös se taho, joka vastaisi matkustusasiakirjan säilyttämisestä. Siten ehdotetun säännöksen nojalla Rajavartiolaitoksella olisi ainoastaan toimivaltuus ottaa matkustusasiakirja haltuun ja pitää sitä hallussaan säännöksessä esitetysti, mutta ei enää toimivaltuutta siirtää matkustusasiakirjaa sille toimivaltaiselle viranomaiselle, joka sitä tosiasiallisesti tarvitsee. Myös ulkomaalaislain sääntelytapa puoltaa asiassa tarkkarajaisempaa sääntelyä. Rajavartio-osasto viittaa näiltä osin ulkomaalaislain 119 §:ään, jonka yleisistä edellytyksistä säädetään lain 117 a §:ssä, sekä ulkomaalaislain 132 §:ään, joissa on säädetty hyvin yksityiskohtaisesti matkustusasiakirjan haltuunotosta ja sen edellytyksistä sekä myös sen siirtämisestä toiselle viranomaistaholle.

Edellä lausutun perusteella rajavartio-osasto esittää, että ehdotettuun ulkomaalaislain 95 §:n 4 momenttiin lisättäisiin vielä oikeus siirtää matkustusasiakirja toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle, joka siirron jälkeen vastaisi matkustusasiakirjan säilyttämisestä esimerkiksi seuraavasti:

95 §
Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättäminen

Kun hakemus on jätetty, poliisi, rajatarkastusviranomainen tai Maahanmuuttovirasto voi ottaa haltuunsa hakijan matkustusasiakirjan ja pitää sen hallussaan, kunnes hakijalle myönnetään oleskelulupa tai hän poistuu maasta. *Haltuun otettu matkustusasiakirja voidaan siirtää toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle, joka siirron jälkeen vastaa matkustusasiakirjan säilyttämisestä.* Poliisi, rajatarkastusviranomainen tai Maahanmuuttovirasto antaa matkustusasiakirjan haltuunotosta todistuksen.